

**Oratio ad illustrissimum principem Ioannem Casimirum,
ducem Bavariae, comitem Palatinum Rheni, illustrissimi Ducis
Friderici, S. Romani Imperii Electoris et Archidapiferi Filium, è
Gallia pace & tranquillitate Regni constituta redeuntem**

<https://hdl.handle.net/1874/436941>

see

4

O R A T I O

AD ILLVSTRISSI-
 MVM PRINCIPEM IOANNEM
 CASIMIRVM, DVCEM BAVARIAE, COMI-
tem Palatinum Rheni, ILLVSTRISSIMI Ducis
 FRIDERICI, S. Romani Imperii Electoris &
Archidapiferi Filium, è Gallia pace &
tranquillitate Regni constituta
redeuntem: habita

A

Guilielmo Rodingo Heidel-
 BERGÆ IIII. CAL. SEPTEMB.
 ANNO. M. D. LXXVI.

HEIDELBERGÆ.
 APVD IOANNEM MARESCHAL-
 LV M LVGDVNENSEM.
 M. D. LXXVI.

O R A T I O.

AD ILLVSTRISSI-
MVM PRINCIPEM IOANNEM

CASIMIRVM, DVCEM BAVARIÆ,

Comitem Palatinum Rheni, è Gallia

pace & tranquillitate regni

constituta redeuntem.

I VLLA unquã dies, Dux
Casimire Illustrissime, uni-
versæ terræ Palatinæ Rhe-
no Neccaróq; foelix, fausta,
lata atq; exoptata extitit,
illa certè fuit, qua Deus
Opt. Max. te nobis salvum
& incolumem è Gallia re-
duxit. Eo enim die vrbes Pa-
latinatus propè suis sedibus convulsæ, ad gratulan-
dum suo Duci procedere, imò mcenia ipsa & tecta
urbium ob sui principis adventum lætari videban-
tur. Ab illo die lætaris, exultas, triumphas Friderice
Sacri Romani Imperii Elector & Archidapifer Il-
lustrissime, pater patriæ clementissime: salvus enim
& incolumis tibi rediit filius, quo amisso vitã hanc
tibi acerbam fore existimabas. Lætantur, exultant,

triumphant multi Germaniæ & Galliæ Principes, Comites, Barones, Nobiles: qui Aulæ Palatinæ familiam partim cognatione, affinitate, & necessitudine attingunt, partim verò in periculis & bellis ad eam tanquam ad Asylum confugerunt: salvus enim & incolumis rediit is, qui antiquissimam illam Ducum Palatinorum familiam pietate & omni virtutum genere non solùm æquare, verùm etiam longè superare cõtenderet. Lætantur, exultant, triumphant Ecclesiæ Palatinatus & Galliæ, omnesque boni sanctæ pietatis & religionis synceræ amantes: salvus enim & incolumis rediit is, cujus præsidio & virtute se in posterum à Tyrannis (Deo iuvante) propugnatum iri confidunt. Lætantur, exultant, triumphant Academia hujus inelytæ & florentissimæ Doctores & alumni, & universa hæc lectissimorum juvenum corona: salvus enim & incolumis rediit is, quo vivente & florente, Musas ipsas vivere & florere sibi persuasum habent. Lætantur, exultant, triumphant, Aulæ Palatinæ subditi & cives, Rheni Neccariq; accolæ: salvus enim & incolumis rediit is, cujus salute suam contineri verè arbitrantur.

Lætaris deniq;, exultas, triumphas tu ipse Dux Casimire Illustrissime. Eo siquidem die devotionis tuæ cõvictus es. An non enim, dic quæso, cum expeditionem susciperes, te, fortunasq; tuas pro salute Galliæ devovebas, & quasi cum Deo ipso tacitè paciscebaris, ut, si pro Ecclesia Dei, pro totius regni Galliæ incolumitate, ocio concordiaque illam
expedi

expeditionem profectioemque susciperes, te sal-
vum atque incolumem domum ad tuos reduce-
ret. En tam Heroicæ atque Christianæ devotio-
nis, Dei immortalis beneficio, ipsorum Gal-
lorum testimonio, totius Germaniæ & Galliæ con-
sensu & plausu convictus es. Quamobrem Dux
Casimire Illustrissime de victoria tua & re præcla-
rè atque feliciter gesta, lætentur, exultent, trium-
phent Pater tuus Illustrissimus cum universa Aula
Palatina, Germaniæ Principes, Comites, Barones,
Nobiles, literati, Senatores, subditi, ciues & acco-
læ: Illi, inquã omnes lætetur, exultent, triumphet,
& te equis albis, & curru inaurato, lauro capite co-
ronatum Romano triumphantium more in vrbs
Heidelbergæ Capitolium vehant atque dedu-
cant, pro meritis te & dignitate tua te excipiant, &
dies quasi festos atque solennes in honorem tui ce-
lebrent: triũphus enim ille & publicus honor tuæ
virtuti debetur. Ego verò Dux Casimire fortissi-
me, hujus nostri exercitus nomine, quem Elector
Illustrissimus tanquam pater sua munificentia & li-
beralitate fovet atque conservat, qualicunque ora-
tione te excipiam: quam vt animo clementi audias
& alterum quasi Pompejum te nobis præstes, sup-
plices precamur: Pompejus enim ex Asia victor re-
diens, Rhodi & Athenis publicos artium liberalium
professores audivit, eaque res honori illi sempiter-
no fuit: Sic tu Casimire Illustrissime, qui militari
fortitudine Pompejum te in Gallia præstitisti, eun-
dem te nobis, in hac oratione audienda, præstato.

Primùm vero de causa susceptæ tuæ expeditionis justissima, & laude inde consecuta verba faciam: Deinde ad Deum Opt. Max. pro pace Galliæ & Ecclesiæ suæ restituta gratias, & pro eadem conservanda preces perorabimus. Sed antequam rem ipsam aggrediar, vos omnes obsecro atque obtestor, ut si balbutire vobis potius videar, quàm dicere non solum id rei à me susceptæ magnitudini, verum etiam ingenii mei imbecillitati tribuendum putetis.

Salve igitur, Dux Casimire Heros christiane & fortissime: salve pacis & regni Galliæ conservator inclyte: salve scelerum & injuriæ christianis illatę vindicator justissime: salve Princeps regia Palatinorum Ducum familia dignissime, imò totius Germanię præsidium & Germanorum Principum lux & decus salve. Quę obsecro ad arma in Galliam proficiscendi tibi causa exitit? Num ambitio? num dira regnandi cupiditas & hostes spoliandi immanitas terapuit? Minimè verò. Sed patris tui Illustrissimi, & tuus erga regnum Galliæ amor, fauor, studium & benevolētia, vtriusque vestrum in Dei Opt. Max. majestaté pietas, in homines christianos bellis continuis vexatos & ferè extinctos misericordia & humanitas, imò universæ Gallicanę reipublicę necessitas. Nam quis ignorat Aulę Palatinæ Duces apud Reges Gallię semper amicitia, dignitate & auctoritate valuisse plurimum: præ ceteris vero hunc nostrum Electorem apud Gallię reges, Duces, Præsides, & cujuscunq; generis ordines semper fuisse gratiosissimum. Te enim Elector Friderice Illustrissime,

me,

me Francisci Regis aula à puero educavit, fides in periculis & bellis toti Gallia probavit, mira cum gravi severitate conjuncta humanitas multis viris principibus & exteris nationibus commendavit (Dicam enim liberè & ingenuè assentationis suspicionem nihil veritus, cum non solum præsentium viventiumque permultorum hominum memoria, verum etiam hujus seculi posteritas isti tuæ gloriæ & laudi fidem sit factura) te, inquam Friderice Elector animi integritas vitæque sanctitas in toto Gallia & Germania regno celebravit. Ad te igitur literæ ex Gallia adferuntur, quibus regni Duces & præfides pro necessitudine, quæ tibi iam pridem (vt dixi) cum illis intercesserat, causam Gallia periculaque rerum suarum deferebant: quibus inquam ad bellum pro salute Gallia administrandum Casimirum Imperatorem deposcebant, atque expetebant. In illo enim uno scientiam & prudentiam esse bellicgerendi eximiam, virtutem singularem, auctoritatem summam, fortunam diuinam, iam ante edocti fuerant, & secundo ejus adventu hostium impetus repressum & retardatum iri sperabant. Quid igitur faceres Dux Casimire Illustrissime? Potuisset sanè te retinere res familiaris, fortunæ & conjunx, multorum principum Germanorum amicitia, consuetudines, vicinitates, potuisset te retinere aula patris & regia splendidissima, & patria ipsa quæ omnia quantum voluptatis, quantum charitatis habeant vix dici potest: potuisset te non solum iter longinquum & periculosum, verum etiam hostium insidiam

dię, quibus tot principes antea nefarię trucidati & è medio sublati erant, deterrere. At tu contra audentior ibas, nihilque avita virtute & fortitudine Ducis & principis dignius existimabas, quàm exercitum conficere, Gallicanę Reipub. tot calamitatibus & bellis intestinis labefactatę & ferę collapsę succurrere, imò tuam salutem posteriorem communi Christianorum salute ducere. Quanta vero expeditionis suscipiendę belli que gerendi necessitas fuerit cogitate. Vocabatur in periculum atque discrimen non solum multorũ Ducum, Principum, Comitum, Nobilium, Plebejorum, & ciuitatum Gallię salus & integritas, verum etiam sociorum regni & finitimorum populorũ incolumitas, nec solum finitimarum gętium incolumitas, verum etiam coronę Gallię dignitas, nec regię solum Coronę dignitas, verum etiam quod omnium maximum est, Christianorum in maiestatem Dei pietas. Afflictissimum enim & turbulentissimum illum regni Gallię statum paulisper, & quantum tēporis fert angustia, recordemur: ita tamen auditores humanissimi, vt pro vestra humanitate horrendę istius crudelitatis & calamitatis commemorationē nihil vos commouere aut perturbare patiamini. Quantas res impietas in rebus sacris, furor in flagitiis, feritas in latrocinis, crudelitas in homicidiis, injuria in cōtumeliis, iniquitas in iudiciis, perfidia in pactis & promissis efficere vnquā potuit, eas omnes miseri & innocentes Christiani per annos ferę sedecim pertulerunt. Ecquid enim in orbe terrarum Christiana religio-

ne divinius est? Nihil est. Dei enim patris, Dei filii, Dei Spiritus Sancti sermo & voluntas est. An quicquam verius est? Nihil est. Veritas enim Dei est, qua nihil potest esse verius. An quicquam est antiquius? Nihil est. Æterna enim Dei sapientia est. An quicquam humano generi salubrius est? Nihil est. Animi enim perturbati & cōscientiæ afflictæ tranquillitas est, pax, cōsolatio, vita æterna. An quicquam ad Satanam profligādum, & impios hominum conatus frangendū fortius & validius est? Nihil est. Gladius enim Dei est cœlitus Christianis porrectus & datus. Sed res tam sancta & divina, tam vera, tam antiqua, tam salutaris & necessaria vna cum authore suo Deo repudiari & quasi sedibus suis exterminari cœpta est, hominibusque impiis caussa extitit, vt nusquam fuerit

nec hospes ab hospite tutus,

Nec focer à genero, fratrum quoq; gratia rara.

Quid dicam de bellorum ciuiliū subitis & continuis incendiis, quæ inde exorta sunt, & regnum florentissimum vastarunt, & ferè extinxerūt? Quid dicam de cædibus horrendis, quibus tot principes & sanguine regio oriundi duces, tot comites, tot nobiles viri, matronæ, virgines, tot vrbium gubernatores & Senatores, pueri atque infantes innocentissimi, in matrum vtero & visceribus adhuc latitantes, crudeliter dilaniati sunt?

Non mihi si linguæ centum sint, oraq; centum,

Ferrea vox, omnes scelerum comprehendere formas,

Omnia pœnarum percurrere nomina possem.

Vos enim hic Parisienses, Lugdunenses, Aureliani, Rhotomagenses vici & plateæ, vos inquam tantæ crudelitatis testes imploro atque obtestor, quæ sanctissimorum hominum cadaveribus obrutæ atque repletæ fuistis, quæ sanguinis Christiani flumine maduistis, nec corpora semiviva ex alto deturbata præ hominum rabie & furore continere potuistis. Per universas urbes homines furiosi & scelus anhelantes cursitabant, quibus arida Christiani & innocentis sanguinis siti fauces inflammatae erant: quibus oculi ardebant: nihilque ex immani facie & ore quàm crudelitas emicabat, qui omnes Christianos, vel saltem de Christiana religione suspectos, ad cædem denotabant, qui Christianorum domos vi & ferro oppugnabant, quæ tamen communia hominū perfugia esse solent, & ita sancta, ut ab istis quæpiam abripi maioribus nostris nefas fuerit, nedum in illis trucidari. Crudelis illa, ô Christiani, corporum carnificina fuit, sed multo crudelior & intolerabilior illa animarum fuit, quæ secuta est. Nam urbium gubernatoribus atq; præfectis & Ecclesiarum præsidibus, imperabatur, ut non solum diligenter in illos inquirerent, qui ad Missam non accederent, verum etiam illis, qui metu supplicii ad eam adibant, abjurationis formulam præscriberent, qua profiteretur se ab impia & impura doctrina (sic enim Christianam appellabant) imprudentes olim fascinosos fuisse, & nulla vi aut metu coactos, sed sponte & sua
volun

voluntate ad Papę Romani gremium deficere. Horrenda ista in Christianorum corpora & animos crudelitas & tyrannis tantopere pontificiis ipsis, in quibus aliquid adhuc humanitatis erat, displicuit, ut multi paulatim se ab impio istorum hominum cętu abstraxerint & segregarint, & vel se Christianis adungere, vel voluntarium exilium subire maluerint, quàm horrendę & nefandę istius crudelitatis spectatores esse. Non dicam jam de justitię, iuris, æquitatis, legumque omnium violatione, quę per universam ferè Galliam nunc annos aliquot regnavit. Nihil adversus improbissimorum hominum tumultus & seditiones parlamenta valuerunt, nihil magistratus, nihil autoritas senatus, nihil judicia, nihil supplicia: sed summa omnium scelerum fuit impunitas, & justitię atque æquitatis tribunal, iniustitia, iniquitas, vis, & injuria occuparant. Non dicam de varietate, inconstantia, & crebra ut tempestatum, ita verę religionis & pacis in superstitione bella atque dissidia commutatione. Abdicabantur magistratu homines trāquilli & pacis amantes: succedebant seditionis signiferi & stimulators, vulgi & multitudinis concitatores, Ecclesię Dei depopulatores. Non jam enumerabo infinitos illos exules omnium generum, ætatum & ordinum, viros, mulieres, adolescētes, puellas & infantes, qui omnibus bonis exuti & patrimonio suo partim vi ejecti, partim verò sua voluntate cedentes, in universum ferè terrarum orbem effusi & dispersi sunt. Omni enim

pietate, religione, justitia & æquitate exterminata, nec sibi in Gallia locum esse posse aut fore existimarent. Sed quorsum hæc commemoro? quorsum? tu intelligere possitis nullum ferè multis seculis bellum tam necessarium fuisse, quam hoc bellum Gallicanum fuit. Denique Dux Casimire Illustrissime, si Germanorum quondam principum & populorum quasi proprium prædicatur longè à domo bellare, & imperii sui propugnaculis exterarum gentium fortunas salutemque defendere, quantò magis laudabile tibi fuerit, pro Christianis & Christiana religione conservanda bellum gerere? Noli hic audire, sed contemne potius inanes illas, ne dicam impias voces, quibus tibi tuæq; laudi invidentes hic orationi meæ obstrepent & vociferabuntur: Christianam religionem armis propugnandam nõ esse, Sed Dei Spiritu propagari. Heus igitur Christiane, si modo Christianus sis, quisquis ita judicas, Ad quid tantam vim atque potestatem Regibus & principibus divinitus datam atque concessam esse arbitraris? Num ad occidendum? Num ad comedendum? num ad venandum? num ad opes & regna sua amplificandum? Negabis, opinor, nisi principũ auribus aliquid dare velis: & ad improbos extirpandum, ad probos tuendum, ad pacem & tranquillitatem publicã conservandum, præcipuè verò ad gloriam Dei, quæ omnium humanarum actionum scopus & finis esse debet, celebrandum, si christianus es, affirmabis. Aliud igitur esse intelligito christiana-

nam

nam religionem propagare, aliud jam propagatam
conservare, & ab impiorum hominum injuria chri-
stianos vindicare. Illud Dei & Spiritus Sancti mu-
nus proprium est: hoc verò omnium christianorū
principum cum Deo ipso commune. Dii enim Re-
ges & principes appellantur. Ne longius ad sancti-
ssimorū patrum exempla abeamus, Mosis inquam,
Iehosua, Samuelis, Davidis, recordemur hac nostra
memoria Illustrissimorum & fortissimorum He-
roum exempla, Ioannis Friderici Saxonis, & Phi-
lippi Hafsia Landgravii: quos vtinam hodie, Dux
casimire, à mortuis ad tuas partes revocare mihi
piè fas esset. Multo verò minus hic tibi audiendum
fuerit, nihil Germanis principibus cum exteris re-
gnis negotii esse. Vbi igitur ille fraternus & mutuus
christianorum amor statuatur? ubi perpetua illa
animorum non solum in hoc mundo verum etiam
in altera illa & beata vita conjunctio? ubi illa Sancto-
rum communio? Nihil igitur christianorum salus
ad nos attinet, nihil gloria Dei ad nos eo modo at-
tinebit. Quamobrem, Reges & principes inanes
istas, inhumanas, & impias voces repudiate, & po-
tius vocem divinam auscultate. Animus meus pro-
pensus est (ait Spiritus Sanctus per Deborah Iudic.
v.) erga eos qui se sponte offerunt in populo: benedicite
Iehovæ. Ait Debora non solum erga duces militiae
Deum propensum esse, verum etiam erga milites
gregarios, qui sua sponte & vltro ad vindicandum

Dei populum venerāt. Præterea vero singulari Dei beneficio jam ante vera religio in multorum hominum animis per universam Galliam infixæ erat, imò etiam legibus & authoritate regia cautum & imperatum, ut liberè christianam religionem exercere & profiteri cuivis permetteretur. Non igitur à Duce casimiro ejusque sociis bellum susceptum est, ut nova religio in Galliam introduceretur, sed ut jam antè introducta, & judicia, fides publica, regionumque edictorum autoritas conservaretur, & pax publica contra Tyrannos, qui regiam & principum Gallia dignitatem violabant, restitueretur.

Sed qua ratione quantaque felicitate bellum tam necessarium, tam grave, tam periculosum, tam diuturnum, à Duce casimiro vno ferè anno confectum sit, audiamus. Affirmare ausim, Dux casimire divino te consilio ad tumultus illos bellicos sedandos natum & gubernatum esse. Sic enim omnia à te administrata atque confecta sunt, ut difficile sit dictu utrum hostes magis virtutem & robur tuum reformidantes, quam pietatem, mansuetudinem admirantes, victi superatique sint. Quæ quidem hostes superandi ratio, non solum non tuæ fortitudinis laudi detrahit, verum etiam multò ampliorem & illustriorem eam reddit. Quis enim dubitabit quantum virtute tua perficere potuisses, qui tantum mansuetudine perfecisti, aut quam facilè armis atque exercitu adversariorum copias dissipaturus fuisses, qui ipso nomine atq; prælii rumore adversariis formidabi

midabilis fuisti. O igitur te Imperatorem Dux casimire prudentissimum. O victoriam tuam felicissimam, quæ sine cede & sanguine reportata est. Nam si cruenta fuisset, dolerent jam & ejularēt orphani, dolerent viduæ, dolerent milites vulnerati & semivivi, dolerent Germaniæ & Galliæ urbes, unde ad illud bellum missi erant, quibus cæsis & amissis Germaniæ & Galliæ ornamenta atque præsidia amissa fuissent & cecidissent. Jam verò lætatur tui milites, lætantur ipsorum liberi, conjuges, parentes, cognati & amici, lætatur Germaniæ & Galliæ urbes: quia exercitus salvo & incolumi conservato, se ipsas conservatas & restitutas esse arbitrantur.

Nulla salus bello pacem te poscimus omnes.

Sic bella ab Imperatoribus geri & administrari voluit fortissimus ille Scipio, cum diceret, nunquam cum hoste confligendum esse, nisi commodissima & maximè idonea occasio præberetur, imò nisi summa & extrema armis decertandi necessitas adferretur. Sic bella gessit & administravit Q. Fabius Maximus à quo ocioso & quieto, Hannibal, omnium, qui omni memoria fuerunt ducum ferocissimus, magis sibi metuit, quam à Marcello pugnante & tandem cunctando superatus est. Sic bella geri & administrari voluit Imperator Antonin⁹ Pius, qui unum civem conservare maluit, quam hostes mille trucidare. Sic bella geri & administrari voluit C. Cæcilius Metellus cui munitissimã urbẽ obsidenti, cum quidam militum præfectus diceret: Si Metelle

militum decem jacturam facere voles, facile urbem
 expugnabis & capies. An tu, ait ille, in istis decem
 numerari velis? Sic M. Tullius Romanæ militiæ Im-
 perator rebus domi militiæq; gestis præstâtissimus,
 bella geri & administrari voluit: qui toties se pacis
 authorem publicè prædicavit, & temere in acie ver-
 sari & manum cum hoste configere immane quid-
 dam & ferarum simile esse duxit. Quare magnum
 profus Dux Casimire, prudentiæ Imperatoriæ
 exemplum hic in te animadvertendum est, qua ni-
 hil quicquam à te in ista expeditione & bello præ-
 cipitatum est, sed ita momenta rerum in vtramque
 partem pöderata, vt non tam gloriam tuam, quam
 totius Galliæ incolumitatem & pacem spectasse vi-
 dearis: sic inquam omnia à te administrata & confe-
 cta sunt, vt tantum mansuetudine perfeceris, quan-
 tum fortassis nunquam signis collatis & pugnando
 perfecisses. Quas enim res & quantas perfeceris ex
 publico illo regio edicto per totum Galliæ regnum
 promulgato cognoscamus. Imperat Rex vt Dei
 Opt. Max. laudes, per vniuersum Galliæ regnum
 hymnis & psalmis celebrentur: vt Euangeliū Chri-
 sti & litera sacrae annuncientur & doceantur: vt Sa-
 cramenta à christo instituta celebrentur: vt nullæ
 quæstiones, nullæ inquisitiones aut clandestina
 consilia aduersus christianæ professionis homi-
 nes instituantur & capiantur: vt libri sacri impor-
 tentur & vendantur: vt christiani ad Missam aliasq;
 cæremonias non cogantur: vt ædificia & templa
 ad

ad christianam religionem publicè exercendam extruantur : ut Rex Navarrae , Dux Allenconius, Princeps Condæus, Dominus Danvilleus in pristino dignitatis loco collocentur & habeantur: ut Ammiralio sanctissimo christi Martyri & viro nunquã satis laudato ejusq; liberis, honos, existimatio bona facta rectaque ab omni incommodo atque detrimento conserventur: ut omnes Franciæ Magnates, Equites Aurati, Nobiles, Officiales, omnium locorum incolæ & exules restituantur, pristinaq; libertate, privilegiis, & immunitatibus fruantur: ut domus & mœnia per superiores tumultus diruta & vastata renoventur: ut liberi commeatus & commercia per totum Gallia regnum restituantur & exerceantur : ut Christianis hominibus honores publici dignitatum & munerum decernantur & committantur : ut viduæ, viduarumq; filii & filia eorum, qui per tumultus illos trucidati sunt, ab omnibus tributis & oneribus immunes habeantur: ut literarum studiosi nullo discrimine religionis habito ad Academias & scholas admittantur: ut pauperes & ægroti cujuscunque religionis sint in locis & xenodochiis recipiantur: ut omnes captivi & ad remos affixi carcere eripiantur & solvantur. Quid? quod Elector Illustrissimus & Dux Casimirus filius in Regis cognatis & amicis charissimis numerantur, expeditioq; à Duce casimiro suscepta non bellum, sed obsequium Regi præstitum appellatur? Præclarum equidem ad nominis immortalitatem est, Dux casimire, belli pro totius regni

salute & concordia suscepti Imperatorem designari: sed longè præclarius est, imò divinum, ita omnia administrare & conficere, ut non bellum gessisse sed obsequium præstitisse dicaris. Sed unde tibi tanta belli administrandi scientia & prudentia? unde tam felix & literis monumentisque prædicanda victoria?

O nimium dilecte Deo tibi militat æther,

Et conjurati veniunt ad classica venti.

Liceat enim mihi versibus claudiani sic te affari. Nam (mihi crede) æthera tibi militarunt, id est Dei & Angelorum ipsius præsidia te bis nunc salvum & incolumem nobis conservarunt, & bellum Galliæ periculosum per te confecerunt. Sed pacem tibi divinitus dari & datam esse non solum signis & vexillis tuis declarasti in quibus scriptum erat DE COELO VICTORIA: verum etiam coram urbis Heidelbergæ Senatu amplissimo & universa civitate aperta voce significasti. cum enim illi omnes armati tibi procederent, & publica solennitate & lætitia in agro Heidelbergensi te exciperent, tibi que de salvo & incolumi reditu laudabili que victoria gratularentur, & sermo aureo laureato que caput tuum coronarent, satis splendidè primum differuisti, non te tua voluntate aut temeritate quadam impulsus, sed legitima & publica vocatione ad arma profectum esse: deinde nõ tibi sed Deo in cœlis victoriam hanc tribuendam esse dixisti: ô vocem piam & christiano Imperatore dignissimam. Quamobrem de tanto filio & Duce gratulamur tibi ô Friderice Elector

ctor Illustrissime, gratulamur tibi Aula Palatina, gratulamur tibi universa terra Palatina, gratulamur nobis ipsis, gratulamur tibi Germania & Gallia. Omnium enim Ducum Palatinorum qui fuerunt, sunt, aut erunt, bellicę laudis gloria facile princeps erit, & tam felici victoria æternam sui nominis memoriam posteris consecrabit. Prędicent alii Alexandri liberalitatem, Pompeii fortitudinem, Trajani bonitatem, Caroli Magni virtutem: Eduardi primi integritatem: Ludovici duodecimi probitatem: tuam, Friderice Elector, in tanto filio, felicitatem, & utriusque vestrum in christianis juvandis & gloria Dei propaganda pietatem, supra omnes humanas laudes altissimè eminentem, non solum qui nunc sunt christiani prędicabunt: verum etiam qui futuri sunt & sine odio atque invidia judicabunt. Tu vero Dux casimire Illustrissime, hanc memoriam, hanc posteritatis eternitatem animo complectere & meditare, & ad eam non solum conservandam verum etiam amplificandam, omnibus animi & corporis viribus incumbere. Magnum est te summi Electoris Germanię esse filium: longè majus est, te pacis & concordię conservatorem, Palatinorum Ducum lumen, imò totius Germanię & Gallię decus appellari: omnium vero maximum est, christianum Principem & Ecclesię Dei pręsidium & asylum in hac terra prędicari. Hęc nomina qui verè habeat, non ego illum cum summis & principibus viris comparo, sed similibus ferè Deo judico. Olim Imperatores ad militiam & fortitudinem bellicam

Poëtarum carmina, hymni, ludique solennes, trophæa, monumenta, statuę, dies festi, annua sacra & triumpho excitabant, talia inquam, quę nulla ferè sunt, & viro forti contemnenda. Te verò Dux casimire ad christianam Ecclesiam, à Tyrannorum impetu, si necessitas requirat armis propugnandam, ejusque salutem conservandam, æterna tui nominis & præclarè factorum memoria excitabit. Nulla enim unquam oblivio tuas laudes in Gallia aut Germania imò tota Europa obscurabit, sed dum hominum genus fuerit, te non solum vivę variarum gentium linguę prædicabunt, verum etiam Germanorum & Gallorum annales atque vetustatis monumenta celebrabunt. Excitabit te corona illa & laurea immortalis & triumphus ille cœlestis, in quo Deus te omnesque pios principes cum universo christianorum militum exercitu in omne ævum coronabit.

Quantas res effeceris, Dux casimire Illustrissime, & quantas inde laudes apud omnes populos consequaris, pro ingenii mei tenuitate dixi. Reliquum nunc est, ut Deo Opt: Max: pro pace Gallię & Ecclesię restituta gratias peragamus, & ejus conservationem & constantiam ab eodem deprecemur. Gratias igitur agimus tibi Deus cœli & terræ creator, omnis concordiæ atque pacis auctor conservator & moderator, non quidem quantas æterna tua & infinita Majestas tuorumque erga nos beneficiorum magnitudo & amplitudo requirit: sed quantas mentium humanarum imbecillitas & mediocri

diocritas ferre & peragere potest. Quis enim bellum istud confecit? Tu virtute tua & providentia Deus Opt:Max: Quis iracundos hostium animos à bello ad pacem & concordiam traduxit? Tu potentia tua miranda Deus Opt: Max: Quis nobis Illustrissimum principem casimirum salvum & incolu mē cum exercitu reduxit? Tu pro bonitate tua inexhausta, Deus Opt:max: Quamobrem gratias tibi agimus ô pater & princeps in cœlis æterne, qui nos pro ecclesiæ tuæ salute & universi exercitus incolumitate deprecantes è throno Majestatis tuæ exaudivisti. Gratias agimus tibi Jesu humani generis salvator optime: qui nobis patrem iratum reconciliasti, & Principes Christianos tuæ ecclesiæ patronos procreasti: Gratias tibi agimus ô Spiritus æterni patris & filii vis æterna: tu enim afflatu tuo & numine sanctissimo piorum principum animos ad Christianos tutandos & conservandos & pacem colendam gubernasti, & confirmasti. Oramus te Deus iterum iterumque, obsecramus, & obtestamur per filium tuum Christum Jesum, ut pacem illam & tranquillitatem ecclesiæ tuæ constitutam moderari velis, & omnes reges & principes veræ pietatis amantes & pacis alumnos, cum primis vero hunc nostrum Electorem Fridericum & Ducem Casimirum filium, cunctosque Germaniæ principes Christianos tuæ ecclesiæ difficilimis his & maximis tēporibus conservare eorumque mentes, cogitationes & actiones universas ad tui nominis gloriam & Christianorū salutem, & pacem publicam

atq; concordiam velis convertere. Regem Gallię ut appellari consuevit, omnium regum christianissimū efficit, & tam exitiali, diuturno funestoq; bello penitus extincto, Evangelii tui solem clarissimū in Galliam reducito, ejusq; radiis, non solum Gallię populos verū etiā omnes universi terrarū orbis angulos, si fieri potest illustrato. Verbū enim tuū pedibus nostris lucerna est, & lux semitæ nostræ: qua extincta vel saltem obscurata, sol ipse mundi extinguetur & obscurabitur. O miserā illam & desperatā gentē quæ tui verbi luce privata est: perpetuæ enim ibi tenebræ sunt, perpetua mœstitia, nulla cōsolatio, sed execrāda & horrenda desperatio. Ah Deus, si nos & nostrā dignitatem respicias, dignissimi sumus & ab incunabulis meriti, à quibus verbū tuum & spiritū sanctū auferas, quos igni, ferro, belloq; persequaris, quos Satanae & Tyrānis dilaniandos relinquas, quos iræ tuæ justissimæ fulmine ad terrā affligas, & cōminuas, quos deniq; in ima & funesta inferorum tartara deturbare & præcipitare justo tuo judicio queas. Qui enim sumus, ah Deus? filii hominum sumus, quos si è cælo intuearis, nec unus quidē fuerit, qui coram facie tua sancta justus & culpa vacans consistat. Sed in te patrē nostrū liberi degeneres, immorigeri, rebelles, protervi & cōtumaces sumus: in fratres nostros duri & ferrei, perfidi, impii, malevoli: deniq; natura corpore & animo quanti quāti sumus corrupti, depravati, perditī, & peccatorū scelerūq; sordibus ab imis pedibus usq; ad verticē summū cōtaminati & polluti. Sed parce nobis & miserere

miserere nostri Deus, non propter nos & merita nostra quæ nil nisi peccata sunt, sed propter divini tui nominis gloriã. Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriã, propter gratiam & veritatẽ tuã. cur enim gẽtes dicent, ubi Deus eorũ est? Parce igitur nobis & miserere nostri in Jesu tui filii gratiã, quem quia vnicè & summè amas, nunquã nos odisse & repudiare potes: frater enim noster est, liberator, salvator, mediator & corã facie tua pro peccatis nostris deprecator. Facies illud, mi Deus, pro bonitate, misericordia & clemẽtia tua. Ipsa enim bonitas es, ipsa misericordia, ipsa clemẽtia, & quanta est cœli à terra distantia & altitudo, tanta est tuæ bonitatis, misericordiæ, clemẽtiæ, & amoris erga genus humanũ magnitudo. Nihil igitur timemus, quoniã tu Jehova Deus noster es in medio nostri Deus maximus & terribilis, Deus inquam Deorum & Dominus Dominorum. Vt populum tuum conservares & à cruẽtis hostiũ manibus vindicares, flatu nariũ tuarũ aquas coacervasti, quibus Pharaonẽ cum equitatu & omnibus copiis demersisti. Debellasti & delevisti per duces tuos, Hamalecitas, duodecies millenos homines Haii die uno, reges Ieruschalaimorũ, Chebronis, Jarmuthi, Lacischi, Heglonis, Midianitas, Schecemitas, Hammonitas, Emoreos, Ephrajimitas, Pelischtæos, Benjamins, & alias gẽtes multitudine innumerabiles & locis ferè infinitas populũ tuũ persequentes & infestantes. Adversus populi tui hostes ipsa mundi Sydera è cœli aggeribus, & elemẽta omnia pugnarunt. Quamobrem
Jehova

Jehova, qui in operibus tuis magnus & terribilis es, qui in cœlis potens & bellicosissimus, Deus exercituū, surge, surge inquā, & Pharaones illos hujus seculi, Nabucodonosores, Julianos sanctæ tuæ Majestati illudentes, Christianis tuis insultātes cohibe, & furores illorum & fremitus adversus Christū tuum ejusq; membra comprime: corda illorum faxea & impia, in mollia, humana & pia conuerte: in manu enim tua sunt. Ostende te illis non solum terræ & cæli gubernatorem summum, verum etiam omnis idololatriæ, impietatis, & crudelitatis vindicatorē & ultorem acerrimum. Sin vero animo profus obstinato & obdurato tibi tuoq; spiritui sancto repugnare pergāt, & patientia tua abuti, dextera tua forti illos cōfringe & sceptro illo ferreo tanquam vasa fictilia contere, magnitudine potētia tuæ illos subverte, inmitte contra illos iræ tuæ furorē, quo tamquam stipulę consumantur, & in auras evanescant: ut ita fluctus componantur, & sævissimæ tempestatum procellæ sedentur, quibus ecclesiæ tuæ cymba jactatur & quassatur: ut ita divinæ & æternæ tuę Majestatis gloria & splendor illustretur atq; magni tui nominis laus & honor in hac terra, & in æterno illo omnium beatorum triumpho ab omnibus Christianis una voce, uno ore, una anima celebretur.

Amen.

F I N I S.

